

Frigjort av terningen?

Kan det å kaste terning være en vei til spirituell frigjøring? Med dette spørsmålet som utgangspunkt skrev amerikanske Luke Rhinehart den Zen-inspirerte kultromanen "The Dice Man", publisert i 1971.

Artikkelforfatter Andreas Aubert er freelance-journalist og musiker.

Inspirert av Zen begynner psykiateren Luke å ta avgjørelser ved å kaste terning. Eksperimentet leder ham inn i sex, absurditeter og til slutt også mord. Innledningsvis beordrer terningen ham til å anbefale en klient å padle over Middelhavet i en kano. Senere skapes "terningterapi", og Luke får guru-status. Mange overgir seg til terningen.

Bak disse handlingene lå forståelsen av at vår personlighet ikke er annet enn måtene vi begrenser oss selv på. Derav rasjonaliserte Luke at ved å la tilfeldighetene (i form av terningen) bestemme, kunne alle mønstre bli brutt og personligheten ødelagt.

Forfatteren klarte på en underholdende måte å formidle ideer basert på østlig filosofi i en form hvor leseren ikke oppfattet boken som utpreget spirituell. Boken er solgt i rundt to millioner eksemplarer verden over, og selger i dag mer enn noensinne.

- Boken er en humoristisk måte å gi folk noen av innsiktene som andre kan få gjennom å lese østlig litteratur eller å finne en guru, forklarer forfatteren George Cockcroft. Som forfatter er han kjent under pseudonymet Luke Rhinehart og han skriver ofte i en form som framtrer som selvbiografisk. For å unngå å forveksle den fiktive karakteren Luke Rhinehart med forfatteren som privatperson, vil han i denne artikkelen omtales som George.

Tilfeldigheter, ikke karma

Før George skrev boken, hadde han eksperimentert med å kaste terning - "dicing" - i 15 år. "Dicing" betyr å "liste opp noen alternativer som en liten del av oss kan føle er utfordrende eller interessante, og så kaste en terning for å velge hva vi skal gjøre. På det enkleste

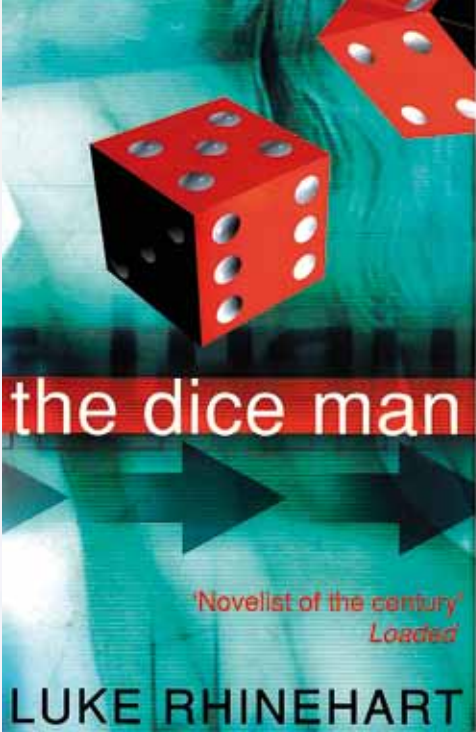
nivået velger terningen blant filmer, bøker, klær, mat, venner og aktiviteter som er tilgjengelig for individet på et gitt tidspunkt. På et mer utfordrende nivå, velger terningen hvordan vi oppfører oss, hvilke utfordringer vi tar i mot, hvilke følelser vi uttrykker, hvilke mål vi forfølger, hvilket av våre selv vi utgir oss for å være." (sitat fra "The Book of the Die")

- Jeg har alltid vært en veldig intellektuell, rasjonell person. Terningen hjalp meg å bryte løs fra dette. Det samme gjorde hasj. Også LSD til en viss grad, men jeg brukte det veldig sporadisk, sier den 77 år gamle forfatteren.

New Age-bøker og kommersialiserte fenomen som The Secret oppfordrer ofte til å kontrollere ytre fenomen gjennom "positiv tenkning". Hva som er "positivt", er da gjerne definert ut fra en veldig snever kontekst; en amerikansk grådighetskultur hvis tidsspenn utgjør en promille av verdenshistorien. Likevel påstås slike fenomen å presentere en slags "tidløs visdom". Å være "positiv" betyr gjerne å handle utfra ens samfunnsmessige forming. Heller enn å bryte løs fra påførte opplevelser av begrensninger, kan en slik tilnærming skape en slags mani og forvikling. Som motsats finner vi opplysningstradisjoner som Zen. Heller enn å tilføye innhold til ens sinn og å prøve å forandre det, kastes Zen-eleven ut i et eksistensielt vakuum.

Intet "sant selv"

Mange oppsøker alternative miljøer dels ut fra et ønske om å "finne seg selv", noe George hevder er umulig. Hans terning-tilnærming har ikke som formål å avdekke et "sant selv". Han understreker at "dicing" bør gjøres "ikke for å komme til et sannere eller mer autentisk selv, men heller for å omfavne alle våre selv". Det er som å si "vi har alle splittet personlighet - la oss feire det!" Dette kan i likhet med George sine bøker framstå som kaotisk, men han vektlegger tilfeldigheter framfor kaos. I "The Book of the Die", en selvhjelps-

bok om "dicing" (som ikke er ment å tas alvorlig), skriver han at "enhver som påstår at han elsker å leve i midten av kaos, mener bare at han elsker å sjonglere ni baller i lufta samtidig: han nyter å lage en orden i midten av det han kaller kaos."

- De fleste New Agerne vektlegger hensikt og karma. Du påpeker at slike mennesker "frenetisk og manisk søker en mening i alt som skjer". Personlig har jeg aldri funnet noen mening i noenting, endog jeg har lett lenge og vel. Jeg ser livet som en tilfeldig flyt. Jeg oppfatter denne måten å se livet på som veldig bekvemmelig og frigjørende. Det betyr at det ikke er noe vi trenger å gjøre, ingen vi trenger å være. Det finnes derav ikke noe press om å finne ditt sanne jeg eller din "virkelige" oppgave i livet etc.

Spiritualitet impliserer dualisme

For George impliserer ordet spiritualitet en dualisme med ting som er ikke-spirituelle. Hans høyeste spirituelle øyeblikk kom gjennom sex.

- Jeg tok del i et vitenskapelig forsøk. De ville vite hvordan man kan skape hjernebølger tilsvarende hva yogier har når de mediterer lenge. De ba meg om å slappe av og sentrere meg. Jeg oppdaget at den mest effektive måten å gjøre det på, var å kjøre pornografiske bilder i mitt sinn. Det skapte hjernebølgene de var på utkikk etter. Kanskje det er derfor det er masse sex i mine spirituelle bøker, ler forfatteren. (I boken "What Really Matters" beskriver journalist Tony Schwartz en egenopplevd, tilsvarende opplevelse.)

George har stor sans for Zen, men hans fokus på tilfeldigheter ser ut til å ha like mye felles med konvensjonell vitenskap. I "The Book of the Die" skriver han at "levende former utvikler seg gjennom tilfeldigheter, gjennom mutasjon - vitenskapelig terminologi for tilfeldighetenes spill. Mutasjoner er plutselige, "uforklarte" endrede former av enhver gitt art. De er tilfeldigheter. Alle levende vesener (...) utvikles gjennom tilfeldigheter. Det er "dicingens" formål å invitere

tilfældigheter inn i våre liv, slik at vi, som artene, kan utvikle oss".

Humor med plumboeffekt

Med utsagn som at livet er en tilfeldig flyt uten mening, kan George virke nihilistisk. (Nihilisme i betydningen at ingenting har iboende verdi eller mening). Man kan spørre seg hvorvidt hans konklusjoner representerer en sunn spiritualitet, eller en spiritualitet overhode. Kanskje har hans synspunkter mer likhet med apatien og meningsløsheten som kan synes utbredt i moderne samfunn? Tilsvarende kan mange redusere spirituelle budskap til "gjør hva du vil, alt er i konstant forandring etc", og dermed legitimere utflytning via det spirituelle. Av spirituelle mestere sies det ofte at man ikke kan lage evige regler eller bud om hva som er bra eller dårlig, men dette impliserer ikke likegyldighet - at alt er like bra eller meningsfylt.

Samtidig har George også en mer alvorlig side. Bakenfor all humoren viser bøkene hans en underliggende, bitter samfunnskritikk.

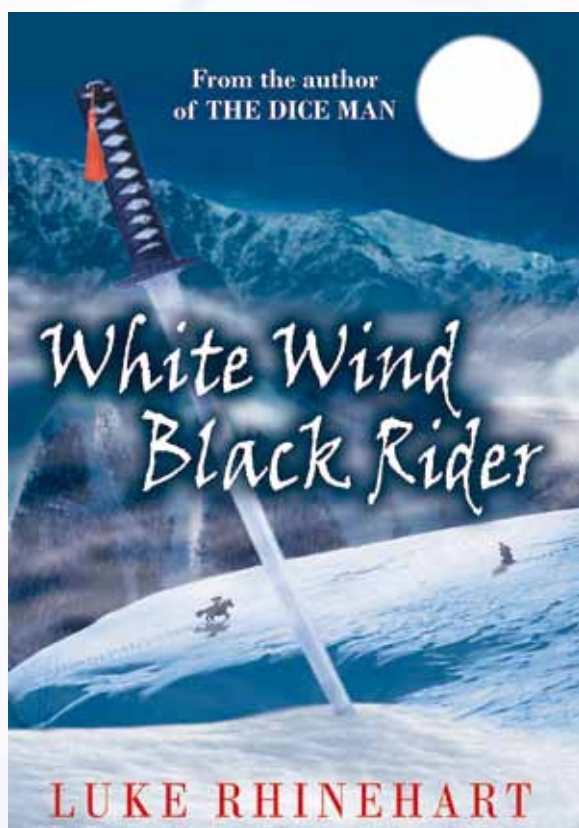
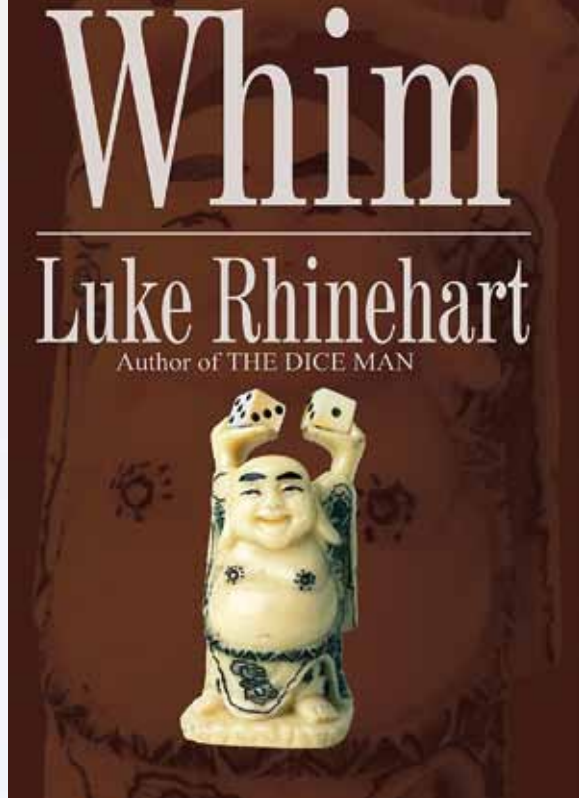
- Du kan unngå alvor like lite som du kan unngå orden, svarer forfatteren.

- Men humor er en måte hvorigjennom sunne mennesker kan redusere sine bindinger til alvor og ego, akkurat som at noen mennesker gjennom tilfeldigheter kan redusere sine bindinger til sine vanlige adferdsmønstre. Rasjonalitet, alvor og orden har sin plass, men gjennom humor og latter kan vi bringe frisk luft inn i alvoret og rasjonalitetens begrensninger. Hver eneste dag tar de fleste mennesker feil i hva de tenker om verden. Vi lever i en verden av illusjon, og vi kommer ikke bort fra det. Gjennom humor kan vi løsne opp i våre bindinger til våre illusjoner.

Tidvis tror han at alvor er menneskehetens største sykdom, og at alvoret er ansvarlig for mesteparten av vår lidelse.

- Alt vi tror lidenskaplig på skader både oss selv og de vi prøver å omvende. Forfattere av alvorlige bøker →

Luke Rhinehart,
alias George
Cockcroft,
forfatter av boken
"The Dice Man".

prøver å bøte på skadene som de ser forårsaket av andre alvorlige bøker eller alvorlige regelverk. Det tas sjelden i betraktning at selve alvorret kan være del av problemet. Noen østlige "tenkere" har sett at så lenge ego er involvert, er mennesket dømt til å lide og påføre andre lidelse.

Jesus invaderer George

Med sin nyeste bok "Jesus invades George" har forfatteren for første gang en uttalt politisk brodd. Men selv om han var forbannt over Bush-administrasjonen, nekter han å "preke" og vil heller gjøre moro ut av "det rotet menneskene gjør ut av verden".

- *Du er godt informert om verdens urettferdighet og galskap. Hvordan overlever du all denne informasjonen?*

- Fordi jeg ikke tror det er stort mennesket kan gjøre med det. Hvis Jesus kom ned og invaderte sjelen til George Bush, og gjorde alt han kunne for å innprente sine verdier i den amerikanske politikk, så ville han ikke lykkes. Det er bokens budskap.

- *Det lyder veldig pessimistisk eller misantropisk?*

- Det er negativt i den forstand at det ikke er mye håp for menneskeheten som helhet, men det finnes mye håp for individer. Livet er en fantastisk ting som bør nytes. Samfunn skapes for å gjøre mennesker miserable, og du må finne strategier for å komme ut av de elendighets-skapende aspektene ved samfunnet, sier forfatteren, og tenker særlig på vårt nåværende kapitalistiske forbrukersamfunn.

- Elendighet ser ut til å være bygget inn i hvordan de prøver å få folk til å oppføre seg. Men det er ikke altfor vanskelig å flykte fra det, skape sin egen verden og leve rimelig lykkelig. Å gjøre seg selv miserabel over hvilket forferdelig sted verden er, slår meg ikke som en veldig smart strategi. Derfor finner jeg det mye sunnere for meg, og forhåpentligvis for verden, å bare gjøre moro ut av det rotet mennesker har gjort verden til.

George er ikke alene om en slik misantropi overfor det kollektive. Tilsvarende sa den indiske rebellfilosofen Osho at "massene aldri kan ha rett", og Kierkegaard hånet masse mennesket - hans ord om at «mengden er usannheten» skulle være kjent for mange.

Skremmende stormannsgalskap?

Transpersonlig terapeut Christine Schjetlein provoseres av George sine uttalelser.

- Jeg ser utfordringen han bringer med å spille med livets tilfeldigheter, heller enn å føle oss som ofre for alt det uforutsette som "bare skjer". Det er en interessant innfallsport, men med hvilken verdi? Har denne tilnærmingen noen hensikt, eller blir det bare desperat stormannsgalskap og tåpeligheter i forsøk på å leke Gud?

At forfatteren brukte terning, hasj og LSD til å bryte løs fra sin rasjonalitet, kommenterer hun slik:

- Det sier mer om hans egen forknytthet å måtte gå til ekstreme midler som å leke rusisk rulett med eget liv, enn det gjør om metodens nytteverdi. Jeg ser klart den eksplosive muligheten i bruk av "terningens lov" eller sterke stoffer, men hva så etter opplevelsen eller handlingen av å "bryte løs"?

Hun er derimot helt på nett med George sine tanker om vår felles menneskelige "maniske søken etter mening".

- Vi er piss redde. Men kan ikke velget av å se alt som tilfeldig også være en flukt? Flukt fra ansvar - fra å binde an med mennesker, arbeid og vår kaotiske verden, fordi mye av det som skjer i verden er for vanskelig?

Vi vet at levende former utvikler seg ved mutasjoner - uforklar-

lige endringer.

- Men som termene indikerer, så vet vi ikke hvorfor og knapt hvordan!, fortsetter Schjetlein.

- På hvilket grunnlag kan George kalle det tilfeldig? Blir det ikke nærmere virkeligheten å erkjenne at vi ikke vet, og forsøke å finne ut av hvordan leve med det? Det er ingen gitt virkning at vi utvikler oss av tilfeldighetenes spill. I min erfaring som terapeut ser jeg at noen mennesker klarer å velge å bruke tilfeldigheter i livet - som tøffe kriser, plutselig sykdom o.l. - til å erkjenne mer ved seg selv og vokse ved utvidelse av bevissthet. Men køene i psykiatrien sier sitt om mange som har store vanskeligheter med å takle tilfeldighetenes spill, langt mindre klare å vokse. For mange tilfeldigheter tar fra mennesker det psykiske livsgrunnlaget og de bryter sammen. Altså er "sporten" George inviterer til bare for de som i utgangspunktet har hold nok i sitt indre til å kunne tåle sammenbrudd av å følge "Terningens Lov". De har noe annet bak som likevel bærer og gjør at de ikke blir psykotiske/gale.

Kreft i ukontrollert vekst

Hun anerkjenner at forfatteren tilsynelatende har våget å utforske tilfeldig flyt til det mer ekstreme.

- Folk flest ville nok sky dette - det vekker dødsangst. Møtet med muligheten av at vi knapt styrer noe i våre egne liv, ødelegger jo alt grunnlag for mening som vi måtte ønske å holde fast i.

- *Representerer terningfilosofien en forståelse av Zen?*

- Nei. Dekonstruksjonen i Zen-buddhisme skjer innenfor krystallklare former av praksis, ritualer og strukturer; kontrollerte sammenbrudd under oppfølging av mestere/lærere. Som det kinesiske tegnet sammenbrudd - det samme som gjennombrudd. Kaos oppsøkes med hensikten å tåle intensiteten av bevegelse og for å øke evne til å stå i det, så langt jeg har evnet å forstå Zenbuddhisme.

Til sammenligning ser hun "Terningens lov" om tilfeldigheter som ren utflyting; kreft i ukontrollert vekst.

- Skal vi omfavne og oppsøke alle tilfeldighetene, fordi de representerer alle delene av oss, så tror jeg vi må ha noe å møte det med - eget senter, evne til intensitet og konsentrasjon, et indre rom og sunn evne til å ydmykt innse våre begrensninger for hva vi utsetter oss selv for.

Reaktiv terningfilosofi

"Dicing" virker på henne som en reaktiv metode og utagerende i sin form, og hun påpeker at man selv setter premissene med terningen gjennom å fritt velge handlingsalternativene som terningen så velger iblant.

- Handlingene ser ut til å legitimeres av terningene og tillates å gå utover andre mennesker. Jeg ser misbruk av andre mennesker til eget forgodtbefinnende, ikke ansvar for å ta hele trøkken selv. Det slår meg at metoden må føre til ekstrem selvopptatthet.

Hun understreker også at der livet for de fleste byr på mer enn nok "tilfeldige" kriser, byr ikke George

på metoder for å favne dem, men skaper heller nye kriser via en terning.

- Tilnærmingen er kunstig, men får nok som konsekvens at man ser seg selv mer, f.eks glimtvisse innsikter om hvem man er utenfor ens komfortsone. Men i hvilken grad ser man andre mennesker og føler forbindelse til samfunnet forøvrig? Og hva gjør man så med eventuelle selvpåførte ødeleggelser psykisk og fysisk? Hvor bringer det hen? ☒

www.andreasaubert.no

www.myspace.com/aubertmetal

andreas.aubert@gmail.com

Christine Arentz
Schjetlein

TROND SKAFTNESMO

Biolog, filosof, forfatter og Steinerskolelærer

- *Georges' fantasier er temmelig pubertale. Det er 16-åringens drøm om fribet han lever ut, i beste fall.*

Skaftnesmo har skrevet boken "Fribetens biologi", der han drøfter de filosofiske implikasjonene av oppdagelser i kvantefysikken. Oppdagelsene om indeterminisme på subatomære nivå har av mange alternativere umiddelbart blitt brukt til å begrunne fribet. Dette kan ha likheter med hvordan George omtaler omfavne av tilfeldigheter som en vei til frigjøring. Skaftnesmo hevder derimot at oppdagelsene kan åpne for tilfeldigheter, men ikke fribet.

- *Etter mitt syn danner begrepet (og fenomenet) fribet en tredje mulighet, - fullt realiserbart først hos mennesket - distinkt forskjellig fra determinisme (nødvendighet) og indeterminisme (tilfeldighet). Erfaringen av fri vilje er svært overbevisende, og selv de av oss som tror den er en illusjon, erfarer at de ikke kan handle ut fra forutsetningen at den er en illusjon. Tvert imot må vi alle handle ut fra forutsetningen om fribet.*